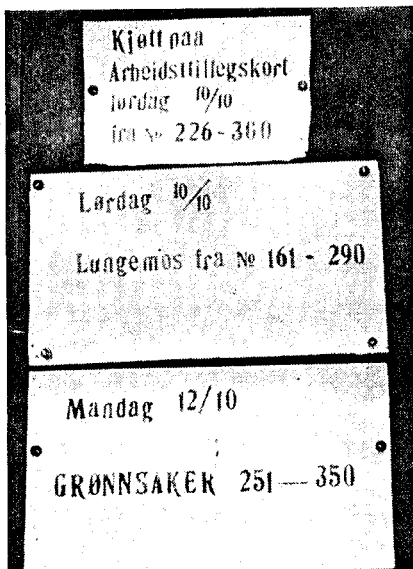

ikke

Karakteristisk plakater utenfor en forretning. Kundene har fått nummer, og tildeelingen skjer med lange mellomrom til en begrenset del av kundekretsen eller tur - som det fremgår av plakaten. Året er 1943. (Foto: Forsvarsmuseet)

Dersom nikotinhungeren tok overhånd før plantene var ferdig utvokste, kunne man plukke av de underste bladene og stikkbladene, benytte seg av hurtigtørring i stekeovnen og sause med likør eller sirup. Sirupen kunne man koke av selvdyrkede sukkerrøer og løvetannrot!

Det ble en herlig sjau igjen for gartnerne i juni 1944 med å levere tobakksplanter til alle de hundrer som skulle ha, og som hadde tinget planter for lenge siden. De fleste hadde vært så forsynlige at de hadde alliert seg med gartnerne allerede sommeren og høsten før for å være sikre på å få.

Det skulle nok bli tilstrekkelig for alle, fortalte en av stedets gartnerne til Østlandets Blad 13. juni. Det var ikke få tusen planter som var drevet frem, 10-15 000 hos hver gartner, og det ble mange til sammen.

Men det var ikke klokt å sette plantene ut for tidlig, sa gartneren. Det trengtes meget av sol og varme for at plantene skulle trives og gjøre noe av seg. Og hittil hadde været ikke vært særlig gunstig.

31. august fikk Østlandets Blad se og måle Skis største tobakksblad. Bladet stammet fra en Havanna-plante og målte 85x85 centimeter.

Hvilken hage planten vokste i, turde avisen imidlertid ikke oppgi.

De store tobakksbladene ble hengt til tork og sendt til videreforedling hos en fabrikkant. Så fikk man tobakk tilbake i esker.

Nok ble aldri nok! Tobakk var en ettertraktet vare. Det ga Østlandets Blads byttespalte for 1944 tydelig uttrykk for:

En brukt sportsvogn byttes i norskavlet tobakk.

Tallerkener, 6 dype og 6 flate, hvite med gullkant, ønskes byttet med norsk fabrikkbehandlet tobakk.

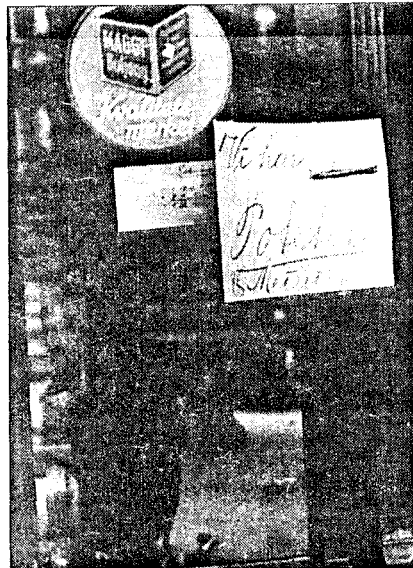
Gummistrømpe byttes i norskavlet tobakk eller sigaretter.

Ull bolero-jakke, strikket, byttes i norsk tobakk.

Et par ubrukte herretørnsko med gummisåler ønskes byttet i heimeavla tobakk.

Har brukte ny-vulkaniserte gum-

Oppslaget utenfor forretningen taler sitt tydelige språk. (Foto: Forsvarsmuseet)

ner over 21 år, og en manns kvote var dobbelt så stor som en kvinnes!

Men rasjonene strakk på ingen måter til, og tobakksdyrking ble for mange like viktig som matauk - kanskje også fordi tobakk kunne brukes til å bytte til seg matvarer. Tobakken ble omspunnet av en hel kultur.

Vent med å ta inn tobakksbladene, oppfordret gartner Grønsvold ved Ski gartneri i Østlandets Blad 7. september 1942. Vent lengst mulig før kulden kommer, for plantene vokser kjempemessig akkurat nå - selv om været er forbasket lunefullt og ustadig.

Er det mange tobakksdyrkere her omkring? spurte Østlandets Blad. Massevis, svarte Grønsvold. Men mange har vært så griske at de alt

har røkt opp hvert eneste blad. Bare stilkene står igjen.

Gartner Grønsvold sendte ifølge Østlandets Blad til 8-9000 tobakksplanter i de første dagene av juni 1943. En rekke andre gartnerne leverte også planter, bl. a. Kollerås, Kjærem og frk. Skodbo, så det ble nok mange, mange tusener bare i Ski.

Hvis nå bare en behjertert mann kunne sette i gang en tobakksfabrikk her, så skulle det bli megen bra røyk til vinteren, skrev Østlandets Blad - det vil si for dem som levde så lenge uten å få sin daglige pipe.

Avisen fulgte opp med artikler om hvordan den hjemmelagede tobakken skulle bli best mulig, med tips om små finesser og knep som kunne komme godt med.

I uken 8. - 14. november
 ialt 0,3 liter skummet melk eller kjernemelk
 til hver voksen eller ungdom.
 Da skummet- og kjernemelkølget bare foregår i hele og halve liter, skal et for lite eller for stort skillevolumen justeres ut av utsalgstid i påfølgende uke.
 Melkeforbrønnen. Meieribolaget.

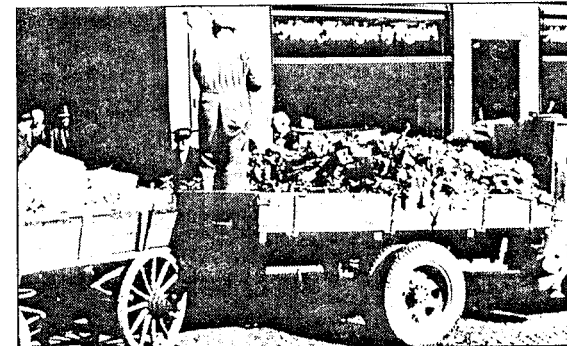
Ukerasjonen var på 0,3 liter melk - dersom melk i det hele tatt var å oppdrive. (Foto: Norges Hjemmefrontmuseum)

Familien Sandaker på Fladberg i 1942. Mannen hadde selv sydd konas kjole. I bakgrunnen tobakksaker og potetakker. (Foto: Ski historielag)

Heimeavlet og videreforedlet tobakk. (Foto: Geir Hansen)

Tobakkslasten leveres til foredling i Oslo. (Foto: Norges Hjemmelfrontmuseum)

mistovler, nr. 44, ønskes byttet i tobakksblader.

Lammeskinnslue nr. 58, som ny, byttes i fabrikkbehandlet n. tobakk.

Hickory dameski med bindinger byttes i heimeavla tobakk.

100 gram sølv og noe gull byttes i litt norsk tobakk eller sigaretter + mellomlegg.

5 flate og 5 dype tallerkener med gullkant, et lommeur og en Columbia reisegrammofon med en del plater ønskes byttet i ferdig tobakk eller tobakksplanter.

Sølv sigarettetu i ønskes straks byttet med norskavlet tobakk.

En liten enfaset motor med bytter byttes i heimeavlede sigaretter.

160 Watts stråleovn byttes i norskavlet tobakk.

Herre vinterfrakk, aller beste stoff og for, helt ubetydelig brukt, byttes i norskavlet.

Grammofon med 5 plater byttes med tobakksblad.

Hvilket skulle bevises! Men byttehandelen kunne også gå den annen vei:

2 hanekyllinger og 2 pakker sigaretter ønskes byttet i 10 liter blåbær.

Fabrikkbehandlet tobakk byttes i 1 å 2 ender.

Sigaretter og heimeavlet tobakk ønskes byttet i arbeidsbukse eller kjeledress størrelse 48.

Har tobakksblad, ønsker gode lærstovler nr. 45.

Bytte

En kg. ull, målepapir, og 6 pk. sigaretter til fabrikspris ønskes byttet i hanekyllinger. Bill. nrk. chamekyllinger.

SIJORTE og VINDBLUSE ønskes byttet i forpølser. A. Amundsen, Gladvoldv. 4, Ljan. Tlf. 32813-88684.

5 flate og 5 dype tall. med gullkant, verdi kr. 250, et lommeur herre kr. 60,-, Columbia reisegr. med en del plater verdi 150 kr., byttes ferdig tobakk eller tobakkspl. Eksp. anv.

ILAR SPILBARNTØY (m. pris), ønskes byttet i gull- og sølvplater nr. 35. (tel. Ski 306)

BARNEGUMMISTOVLER, nr. 27, ønskes byttet i gull- og sølvplater nr. 35. (tel. Ski 306)

EPILER byttes i Norgesglas. Bill. nrk. «Strakas».

Gunn, langstavn, pass. 7-8 åring, ønskes byttet i langstavn, nr. 39. Mellemg. Tlf. Ski 338.

Dødsboauksjon.

Utsalg av alle eiendommer og gjenstander som er etterlatt av den avdøde. Utsalgstid: 10. oktober kl. 10.00. Utsalgsplass: Gullt v/ Furuseth i Langhus.

For ytterligere opplysninger, se avisene eller spørsmål til: Gullt v/ Furuseth i Langhus, tlf. 3030.

Utsalg av Øst. Hjemmelfrontmuseum 1945 med.

Det hadde de

Østlandets Blad kunne 30. mai 1944 fortelle at selv i potetbygdene Ski var alt som het poteter blåst bort eller som sunket i jorden. Butikkene var tomme, og bønderne sa at de hadde for lite til å oppfylle sine leveringskontrakter. Og så stod folk der og visste ikke sin arme råd.

Det var ikke bare poteter som var borte. I følge en forordning gitt av Næringsdepartementet, referert i Østlandets Blad 16. juni samme år, var det ved lotteri forbudt å sette opp som gevinster:

- 1) rasjonerte varer eller gjenstander og
- 2) andre varer eller gjenstander som det var mangel på.

Følgende varer var å betrakte som mangelvarer:

Elektrisk utstyr og belysningsartikler
Kjøkkenutstyr
Bestikk
Glass, stentøy, keramikk og krystall
Gjenstander av edelt metall, tinn og plett
Gjenstander hvis fremstilling krevde anvendelse av jern, stål eller metaller
Verktøy
Skrivemaskiner og regnemaskiner
Pelsvarer
Møblemeter og enkeltmøbler
Termosflasker
Koffertar av alle slag
Lær- og skinnvarer
Ryggsøkker og sykkelvesker
Barnevogner
Paraplyer
Spel
Barberslippemaskiner, barberhøvler og barberblad
Musikkinstrumenter
Grammofoner og grammofonplater
Parfymar og kosmetikk

Det var tillatt å lodde ut urasjonerte ski, men ikke spesialski i form av hopp ski, langrennsski og slalåmski som var rasjonerte.

Det var likeledes tillatt å lodde ut skøyter uten støvler, men ikke skøyter med støvler.

Hva gjorde så folk? Når det ikke var noe å få hverken i butikker eller andre steder, var det de få auksjonene de hadde å håpe på.

Ogsa sko ble byttet mot sko - nar vesla hadde vokst ut av de gamle (Norges Hjemmefrontmuseum)

Men auksjoner var det få av, og folk tydde til svartebørs eller bytting for å få endene til å møtes. Et av de ypperligste byttemidlene var tobakk.

Tobakkspantene i Ski var av god kvalitet, uttalte gartner Grønvold til Østlandets Blad 18. august 1941. Skulle det være noe å bemerke, måtte det være at tobakken ble svimlende sterk. Grønvold burde vite det. Han hadde ledet de fleste av de 2000 plantene som var satt ut her i distriktet den sommeren.

Tobakksnødens etterveer ga seg for øvrig uttrykk i et intervju Østlandets Blad hadde i desember samme år. Han redegjorde her for den sterke nedsatte kvote og hevdet at Ski var ugunstig stillet.

For kjøpte de mange hundre som pendlet til Oslo, sin tobakk i hovedstaden. Nå ville ingen der vedkjenne seg dem som kunder, og de ble henvist til hjemkommunen.

I 1939 hadde Haga kjøpt fra en av de største fabrikkene 1590 esker tobakk. For hele 1941 hadde han fått 575 esker.

En innringer gjorde oppmerksom på at dette tilsvarte 36 prosent av tidligere innkjøp. Men selv ble vedkommende - som tobakkskunder flest - avspist med 10 prosent. Hvor ble resten, altså de 25-26 prosentene av? Dette ble det nå skumlet om. For både tobakkshandlere og kunder måtte det enkleste og det riktige være at også tobakken nå ble rasjonert.

Det ble den fra 1. juli 1941 innporten av tobakk hadde blitt drastisk ned etter at det nordamerikanske markedet var blitt stengt, og etterspørselen kunne på ingen måte møtes.

I forbindelse med tobakksrasjoneringens innførelse ble det ifølge Østlandets Blad utstedt 18 tobakkskort i Ski. Det var et stort antall oppgaver, attestert av en tobakksforhandler, 1383 røkende menn og 424 røkende kvinner. Så mange hadde det aldri vært før!

Kortene ble etter datidens oppfatning av kjønnens ulike behov utstedt til menn over 18 år og til kvin-

Fredag 19. januar 1945
annonserte saldes lensmannen i Kråkstad og Ski i Østlandets Blad at det etterfølgende onsdag etter forlående av Follo skifterett ville bli holdt auksjon på Gulliv/Furuset på Langhus i et dødsbo over:

1 kommode
 1 jernseng m/sengklær
 Divan
 Kurvstol og andre stoler
 Flere bord
 Grammofon nr 19 plater
 Elektriske lysekroner
 Koffertar
 1 salongmøblement
 Bokskap
 Solvsjap

Konsoltspeil
 Piano (Brodr. Hals)
 1 kaminur
 Gulvleppe
 Elektrisk varmeovn
 En del solvsaker
 Uillepper og sengklær
 Lintoy
 Duker
 Fillerer
 Dameur
 Håndredskap
 Kjøkkentoy
 Glass- og stentoy

Auksjonsforretningen var tillyst til kl. 13, men alt ved 9-tiden om formiddagen begynte folkevandringen henimot det forjettede land, kunne Østlandets Blad fortelle. Utover om formiddagen øket tilstrømmingen av unge og eldre, kvinner og barn, byfolk og bønder, gifte og ugifte. Billettkontoret på Ski stasjon hadde sin fulle hyre med å selge billetter til Langhus. Det ble en stor og innbringende dag for Norges Statsbaner.

Ned gjennom Dalskleiva gikk en folkestrom som minnet om Holmenkoll dagen før i tiden. Da auksjonen begynte, var det svart av folk rundt huset. De sparket i beina, slo floke, kort sagt gjorde alle kunster for å holde livsånden ved like. Det er neimen ikke så greit å stå i timevis ute i snøen i 10 graders kulde og med nordavind rett i fjeset.

Det var ikke tale om at lensmannen kunne få presse seg ut gjennom døren og finne seg en plass ute da oppropet skulle ta til. Han måtte krysse gjennom et vindu i kjøkkenet og stå på en kasse for å rage opp over folkehavet.

Lenge før lensmannen kunne få åpnet sitt nebb, var forsamlingen i full

kok. Bud fra sneesevis av struper haget over auksjonarius for noen egentlig visste hva de ga bud på. Det var presis det samme hva som ble ropt opp. Alle ville ha det - enten de hadde bruk for det eller ei, det samme hva det kostet. Alle skrek og fektet og bar seg og strakte armene frem for å sikre seg et eller annet klenodie.

Lensmannen var mildt fortvilet og forsøkte en gang iblant å appellere til vett og forstand, men det kunne han ha spart seg. Helt bort til Langhus stasjon kunne en høre bruset fra det store folkemøte, avsluttet Østlandets Blad sin rapportasje.